

**Historica descriptio susceptae a Caesarea Majestate
executionis contra S. Rom. Imperii rebelles, eorumque
receptatorem: & captae urbis, Gothae, soloque aequati castris
Grimmenstein, anno Domini MDLXVII XIII Aprilis**

<https://hdl.handle.net/1874/8907>

HISTORICA

DESCRIPTIO

SUSCEPTÆ AC CÆ-
SARÆ MAIESTATE EX-
ECUTIONIS CONTRA S. ROM. IM-

perij rebelles, eorumq; Receptatorem: & captae urbis

Gothæ, soloq; equati castri Grimmenstein,

Anno Domini M. D. LXVII.

XIII. Aprilis.

Aut. H. b. Lagneto.

Anno salutis M. D. LXVIII.

Mense Octobri.

Inserta est Tentzelii Suppl. II. Hist. Goth.

P.

CANDIDO LECTORI.

*A fuit ferè semper rerum humana-
rum infelicitas, ut in inuidiam &
vulgi reprehensionem inciderint ij,
qui se corruptis sui sæculi moribus op-
posuerunt, aut conantes turbare Rem-
pub. represserunt. Vulgus enim non
inquirat causas eorum que geruntur,
sed indicat pro suis affectibus, & semper putat imbe-
cilliori à potentiori fieri iniuriam. Eiusmodi inuidie
aculeos, si ulli unquam, certè iam sentiunt ij, qui supe-
riori anno, iuxta decretum factum ab ordinibus Impe-
rij in conuentu Augustano, Grumbachianam factio-
nem armis oppresserunt. Eius enim reliquia nullum
non genus calumnie comminiscuntur, quo istorum no-
men & existimationem ledant, ac eos in odium & in-
uidiam adducant, non solum apud Germanos, sed et-
iam apud exterarum nationes, & præsertim apud Gallos.
Totam autem sui odij vim in illustrissimum Saxonie
Electorem Augustum euomunt: nec sanè fuit hæc-
tenus inanis ipsorum labor. nam plurimis in Germania
& Gallia persuaserunt, ipsum studio tantum depri-
mende nobilitatis Germanice (quam iam satis dura
seruitute premi aiunt) Gothanam expeditionem susce-
pisse. Addunt & aliud calumnie genus, nimirum,
ipsum facta conspiratione cum Pontificijs principibus,
cogitare de extirpanda vera religione: cuius rei ut fa-
ceret initium, præcipuos eius propugnatores oppresse-
rit. Imò eò impudentiæ sunt progressi, ut persuaserint
multis, ipsum iam apud se habere istud recens exortum*

genus impostorum, quos Iesuitas vulgò nominant. In quibus calumnijs adstruendis & serendis Flacciana factio Grumbachianæ egregiam operam nauat. Sicui notæ sunt res Germaniæ, is facillè intelligit, solius ordinis equestris seu Nobilitatis (vt vocant) opes & facultates nostro tempore auctas esse, reliquorum verò ordinum aut imminutas, aut labefactatas. Principes experiuntur eas difficultates in gubernatione ob turbulentorum hominum molitiones, vt nihil ipsis satis sit. Comitum fortunis quotidie multùm decedere nemo ignorat. Vrbes Imperij præter paucas, videntur tantùm esse cadauera earum vrbium, quæ Repub. melius constituta floruerunt. Agricola verò ubiq; sub grauissimis oneribus gemunt. Quare ipsius ordinis equestris maximè interest, vt hæc Reipub. forma conseruetur: cum ex ea plura emolumenta sentiat quàm ordines reliqui omnes. Videant igitur ij, quorum res sunt adhuc integre, ne immoderata libertatis amor eos decipiat: & caueant, ne nimis faciles aures præbeant incantationibus eorum, qui sua per luxum & superbiam prodegerunt, quos non est mirum cupere turbari Rempub. Iam autem consideremus, quales veræ religionis propugnatores isti fuerint. Cum ante sex annos in Gallia exortum esset bellum ambitione quorundam procerum, qui renascentis Euangelij splendorem ferre non poterant, & initio belli dissipata esset fama per Germaniam, longè esse maiores vires principis Condei, quàm aduersariorum eius: Grumbachius & socij nihil non fecerunt, quo possent persuadere Condensibus, vt ipsorum opera in conscribendo milite vterentur. Et vt ostenderent se optimè erga ipsos esse affectos, mandarunt, ijs qui annua
ipso-

ipforum stipendia in aula Gallica soliti erant exigere, ut in ea re uterentur opera principis Condei, non autem Guisij Ducis, cuius tamen beneficio ea erant consecuti. Nam tunc preserebant, se nolle habere quicquam commune cum ijs, qui veræ religioni aduersarentur. Vbi autem animaduertunt isti boni viri minus esse prede apud Condenses quàm ipsi sperauerant, deposita religionis larua, quam induerant, dederunt operam ut Guisio reconciliarentur, cui sub finem belli petenti ut equitem conscriberent aduersus Condenses, sunt cupidè obsequuti. Sed inopinata & ipsis minimè opportuna Guisij mors, rationes ipforum tunc perturbauit. Post VVurceburgensis urbis direptionem, & presertim postquàm in conuentu Augustano decreto omnium ordinum Imperij sunt proscripti, incerti quò se verterent, conati sunt persuadere ijs, qui repurgatam religionem in Gallia profitebantur (quos sciebant in perpetua solitudine viuere) se, siquid pecunie sibi ab ipsis subministraretur, ita res Ecclesiasticorum in Germania perturbaturos, ut posthac Pontificij in Germania & Gallia cogitaturi potius essent de sese defendendis, quàm de alijs opprimendis. Sed Galli responderunt, sua maximè interesse, ut maneret pacata Germania, quo possent inde habere auxiliares copias, quandocung, necessitas exigeret. Huius factionis reliquie superiori autumno se in Galliam receperunt, & cum exoriretur infelix istud bellum, quo adhuc miserè ardet Gallia, pro suo more utriq. parti suam operam detulerunt. Quidam ex ijs, qui Regi aderant, persuasi fore maximum concursum nobilitatis ad istos, statim ubi Germanie fines attingerent, hortati sunt Regem, ut ipforum opera ute-

cuius rei cum facta ipsis spes esset, contulerunt se in Me-
tensem urbem, sperantes se ibi accepturos pecuniam ad
conscribendum militem: verum Rex à peritioribus re-
rum Germanicarum de ijs rectius edoctus, paulò post
mutauit sententiam. Vbi animaduenterunt se ubi spe
excidisse, precipui inter ipsos praclarum, & sua pietate
dignum facinus sunt aggressi. Vt enim gratificarentur
Pontificijs, à quibus recens ea iniuria, vel potius contum-
elia erant affecti, clam ad illustrissimum principem
Ioannem Casimirum Palatinum accesserunt, suaden-
tes vt desertis ijs qui in Gallia propter religionem peri-
clitabantur, copijs quas in procinctu habebat, ad tur-
bandam Germaniam uteretur. Sed generoso principis
animo de suorum morum scabie nihil adfricare potue-
runt. Si quis ad hæc addat prestigias magicas, quibus
antea sunt vsi, habebit religionem et pietatem, ob quam
in eas calamitates sunt merfi, in quibus iam herent.
Nunc videamus an Elector Saxonie Augustus à Reli-
gione defecerit? Nemo bonus negabit, Scholam VVite-
bergensem esse tanquam fontem perennem, ex quo ora
sua rigarunt, & suæ virtutis fundamenta hauserunt
pleriq; ex ijs, qui in Germania & vicinis gentibus cum
laude presunt Ecclesijs, & in Reipub. administratione
versantur: eam felicibus auspicijs institutam à sapien-
tissimo principe Friderico Electore, sua liberalitate or-
narunt & auxerunt Ioannes, Ioannes Fridericus, &
Mauricius Saxonie Electores. Verum maiora benefi-
cia solus in eam contulit is, qui iam rerum potitur, quam
isti omnes simul. Præterea recens instituit plures Scho-
las in varijs locis suæ ditionis, in quibus magnum nu-
merum puerorum sua pecunia alit: & curat in Religio-
ne &

ne et literis diligenter institui, ut sint tanquam semina-
rium ad veram religionem & pietatem propagandam.
Pauci sunt in ipsius ditione docti Theologi, aut Pro-
fessores bonarum artium, qui non eximiam ipsius erga
se liberalitatem sint experti. Hac facere & comperere
quosdam turbantes Ecclesias benè constitutas, est illa
defectio à Religione, quam improbi isti homines puti-
dis suis calumnijs exagitant. Quamuis istorum malo-
rum in qua incidit, sibi author extiterit Dux Ioan. Fri-
dericus: multi tamen dolent vicem eius, propter digni-
tatem familiae, & memoriam virtutis maiorum ipsius,
quorum est illud maximè gloriosum facinus, quòd pri-
mi omnium ausi sunt caput ingentibus periculis obijce-
re, ut vere Religioni aduersus tyrannidem Pontifici-
am patrocinentur. Sed (ut ait Poeta) Si te precipi-
tem rapit ambitus &c. Incipit ipsorum contra te stare
parentum Nobilitas, claramq; facem præferre puden-
dis. Paucis annis post mortem parentis, Flaccium Illy-
ricum ad se vocavit, ut per ipsum Ecclesias Electoris
Augusti exagitaret & turbaret, quod est ita petulan-
ter factum à Flaccio & eius sectatoribus, ut multi mi-
rarentur Electorem Augustum ista ferre, cum viderent
eius equanimitate istorum ferociam & petulantiam
augeri. Sed quædiu licuit, maluit suas iniurias
publicæ tranquillitati condonare. Cum autem euentus
non responderet magnis illis spebus, quas Flaccius fece-
rat, de turbanda Repub. & præsertim ditione Electoris
Augusti: venit in contemptum apud Ducem Ioannem
Friaericum, à quo tandem cum ignominia pulsus est ex
Thuringia. Cum enim (ut solitus erat quidam dicere)
ageret ac regione potius quàm de religione, pretulit
Dux

*Dux Ioannes Fridericus Grumbachij consilia, quae ip-
sum tandem in istas calamitates precipitarunt. Quo-
niam autem mendacia quae vulgò sparguntur de causis
belli, quod superiore anno ad Gotham gestum est, præ-
bent occasionem calumnijs aduersus Electorem Augu-
stum, existimaui unicam esse rationem occurrendi
eiusmodi calumnijs, & discutiendi nebulam, quam isti
suis prestigijs & mendacijs plurimis offuderunt, si in
lucem ederem narrationem de causis & successu eius
belli, quam ex publicis monumentis bona fide & graui-
ter descriptam, quidam amici ad me miserunt. Si quis
ad eius lectionem adferet animum non occupatum præ-
iudicijs aut affectibus, spero apud ipsum posthac non fo-
re locum calumnijs. Non deerunt fortè, qui dicant, sa-
tius fuisse domesticorum horum vulnerum memoriam
obliuione sepeliri, quàm ea in lucem proferri. Audi-
ant isti Tacitum dicentem, precipuum munus
scriptoris esse, ne virtutes sileantur,
utq; prauis dictis factisq; ex
posteritate metus sit,
&c.*

Anno

N^o salutis nostræ Millesimo quin-
 gesimo septimo & sexagesimo, Ger-
 mania bellum habuit, susceptum decreto,
 & gestum sumptibus communibus omni-
 um ordinum Imperij, aduersus Grumba-
 chianæ coniurationis Duces, ac horum
 Receptatores, Duce Illustrissimo principe Electore Sa-
 xonia Augusto. Huic enim sententiæ in proscriptas
 promulgatæ executio, ac tota belli summa ab Imperato-
 re ac cæteris ordinibus vno consensu demandata fuit.
 Causa belli & occasiones sic se habent: Guilielmus
 Grumbachius ex nobili quidem stirpe in Orientali
 Francia natus, sed à vera generosi animi nobilitate ali-
 enus, & factiosis consilijs ac molitionibus à prima ætate
 magis, quàm virtutum studijs deditus, atq; ab his cele-
 bris, Vasallus erat Antistitum VVyrceburgensium:
 Sed ab his ad Albertum Marchionem Brandebur-
 gensem sese contulit. Cui adolescenti incitato aduersus
 patrum optimum principem Georgium Marchionem,
 consiliorum minimè felicium aut salutarium autorem,
 & ad pessima quæq; atq; ipsi tandem, & familie per-
 niciosa, magistrum & incitorem sese præbuit. Ali-
 quanto post eundem sumptibus impensis in bella CA-
 ROLI V. Imperatoris & immodicis alijs profusioni-
 bus exhaustum, ac egestate per sese inhiantem vicino-
 rum Antistitum terris & opibus, cum ad bellum illis
 inferendum impelleret, idq; iam motum, vt Archite-
 ctus arcanorum consiliorum precipuus, magno studio
 & artibus ac technis mirabilibus instrueret, ac foueret,
 VVyrceburgensis Feudum illi ademit, quo tamen se-
 metipsum spoliavit violatione fidei ac iurisurandi er-

ga Dominum Feudi. Hac de re Marchione Alberto tandem omni sua ditioe exuto, & in exilio mortuo, Antistiti Melchiori è gente Zobela litem ille audacter mouet, & tanquàm nil meritis tale, nec ullius culpa reus, conatur euincere, sibi huius quicquid fecisset, id facere licuisse integro & incolumi iuramento: propterea, quòd quamprimum offensio nata inter Antistitem Francicum & Marchionem Albertum, in dissidium primum, mox in bellum erupisset, ex pacto inter hos conuenisset, Vasallis vtrinq; militantibus fraudi non fore, si pro ijs, quibus seruirent Dominis, arma ferrent contra feudi dominos. Quòd ipsum tamen per se quidem vero minime consentaneum, nullis deinceps documentis comprobare Grumbachius potuit. Re igitur aliter comperta, cum non statim, nec ita ut vellet, sua reciperet, Antistitem per subornatos sicarios ex vrbe VVyrceburgo in arcem per Mani pontem ascensurum, aliquot scilpetorum ictibus insidiosè interficit. Sicarij euadunt, nec tunc agniti sunt, quòd parricidium velatis faciebus perpetrassent. Non longo tamen temporis interuallo post, in Lotaringia capitur ex Sicarijs vnus Christophorus Crecerus, qui seu metu Grumbachij, cui multos annos seruiuerat: seu ex occultis alijs obligationibus erga Grumbachium: seu tribuens hoc beneficij ab eo acceptis, se autorem parricidij professus, cum in itinere frequentibus suspirijs ac gemitibus dominum accusasset, vitam sibi ipsi noctu laqueo finiuit: Quòd, ut existimatum fuit, tormentorum cruciatus reformidaret ac supplicium: vel quòd anteuertere abrupta vitam cuperet questiones in dominum, ad quas seruari ac duci se non ignorabat.

Succedit

Succedit Zobelo alius ex VVirsburgiorum familia: huic litem renouat Grumbachius. Res agitur uelitationibus scriptio-
 rum. Antistites ex archiuis belli tempore interceptis proferunt ac detegunt artes & machinationes Grumbachij. His, etsi Apologias opponit, refertas non tam refutationibus eorum qua obijciebantur, quam anticategorijs: tamen ut erat vir ingenio astuto ac uastro, timidoq; & crudeli, his non confidens, sed alijs praesidijs opus fore cernens, animos Nobilitatis Germanicae occupat, querelis atrocibus ac speciosè ad fallendos imperitos exaggeratis de iniuria, qua per vim innocens ipse afficiatur ab Antistite VVirceburgensi, à quo excluderetur auitis possessionibus, nullo suo merito, ut praese ferebat, per fas nefasq;. Contra hanc si Antistitis Tyrannidem non defendatur, ostendit exemplum nociturum Nobilitati uniuersa. Impune enim deinceps principes ausuros esse quauis in subiectos ipsis homines: Nobiles, quocunq; iuris pretextu, & hos in turpem seruitutem redactos, ceu mancipia rustica oppressuros. Simul autem latebras querit ac receptus, ubi tuto versetur, conflataq; occultè coniuratione minimè contemnenda, sese & armat munitq; in praesens, & si foret opus, ad rem bello etiam deinceps decernendam instruit. Ex ordine equestri igitur, non exiguum sociorum numerum comparat. Inter hos fuere pleriq; qui Marchionem Albertum infelicibus latrocinijs Germaniam peruastantem secuti, ea occasione in noticiam & familiaritatem Grumbachij peruenerunt. Ac praecipui quidem, Guilhelmus Steinius, eiusdem apud Antistitem VVirceburgensem criminis reus, ex eadem causa, Albertus Rosebergius, Ernestus Mandelslau-

us Saxo, Iodocus Zebicius, & plures alij.

Sed quòd intelligeret nobilitatem solam nec auctoritate, nec viribus, nec opibus tanta rei parem futuram, si potentiores principes aduersarentur: nec protinus omnes ex hoc ordine hæc consilia probaturos, atq; à suis principibus discessuros esse: Deniq; si quid à nonnullis, non vniuersis moueretur, conatus seditionis speciem esse habituros: Idcirco re deliberata dat operam, ut ad presidium Nobilitatis adiungat patrecinium principum, gratia, auctoritate, affinitatibus potentum. Prefert autem ceteris Duces Saxonie fratres, Ioannem Fridericum Secundum & Ioannem Guilhelmum, Ioannis Friderici Electoris olim filios, tanquam proximos vicinos, & suo iudicio huic tela, quam instituebat pertexenda accommodatissimos. Eos enim ex collectis adeptisq; per parentem studijs hominum, norat gratia valere apud promiscuam multitudinem, augente fauorem commiseratione ex memoria cladis perpeße in bello Germanico, titulo defensæ Religionis. Apud hos ita sese insinuat, ut alterum natu maximum Ioannem Fridericum de sue causæ bonitate persuasum, & maximis spebus impletum, gloriosq; titulo Parentis, Patroni, Protectoris ac Vindicis Nobilitatis Germanicæ infatutum, facile sibi deuinxerit: Alterum Ioannem Guilhelmum, quanquam sæpe ac mirificè tentatum, circumuenire tamen atq; in suas pertrahere partes nequie rit. Qua eum de causa Grumbachius cum non posset non odisse ac metuere, quin vicissim inflammaret fratrem odio illius, & ad minitanda ei ac struenda extrema omnia impelleret, continere se non potuit. Sed Ioannem Fridericum, ut postea res docuit, constat sua voluntate

luntate deceptum esse, vel ijs potius spebus delusum, quas ex promissis amplissimis Grumbachij conceperat immensas, fore scilicet, ut rebus motis restitueretur ipse in paternas & auitas hereditates vniuersas, Electore Saxonie Augusto, vel per sicarios sublato, vel si hac non succederet, per concitatam tota Germania sua causa pretextu Nobilitatem, excusso.

Nactus igitur Grumbachius patronum, non tam opibus quam factiosorum magna ex parte hominum studijs potentem, nidumq; opportunum ad quauis facinora patranda, & fretus Nobilitatis erga se affectione ac promissis, quod scriptionibus partis aduersae valde pregrauari sese animaduertit, ac videret causa sua cognitionem vel lentius idcirco processuram esse, vel tandem exitum habituram alium, quam sperauerat, decurrit ad alia consilia, suo more fraudi, si finem suum consequeretur, violentiam miscens. Semetipsum ergo sua causa iudicem facit, ac congregatis clam miro astu seditiose coniurationis socijs circiter octingentis, solo in loco ea in parte Orientalis Francie, quam Eislebium nominant, ad VVyrceburgum hoc comitatu nocte, maxima festinatione accedit, effractisq; sub horam tertiam matutinam portis, urbem nihil tale somniantem ingreditur: capit, diripit, Canonicis qui adfuerunt extorquet transactionem diu premeditatam atq; questitam, imponit iisdem cum iuramento & mansiue perpetuam parricidij perpetrati, adimens omnem inquirendi de authoribus potestatem: recipit sua vniuersa, & promissum exprimit singrapha sancitum, de grandi pecunia constitutis vicibus soluenda. Hoc peracto facinore, in nidum reuolat suum. Imperator Ferdinandus

acrocitate facti grauius offensus, mandat ut in iudicio publico Camera, ob usurpatam seditioso conatu in priuata causa incompetam haecenus violentiam, reus peragatur violatè non tantum fidei erga dominam Feudi insidiosè circumuentum, sed & pacis publicæ in Imperio contra leges, pessimo ac perniciosissimo ad omnem posteritatem exemplo. Reum cognitum ac declaratum condemnat ac proscribit, simulq; eos omnes, qui hæc perpetrantem adiunarunt. Non magnificiunt proscriptionem coniurati, fiducia sui receptus: sed factum excusant, ita tamen, ut non in vindicta se peccasse, sed modum excessisse in vindicando agnoscant, ac culpam hac in parte deprecentur: Transactiones autem vi extortas, velint ratas esse ac firmas. Fouet, tuetur & excusat eos multo magis ipse Ioannes Fridericus Saxonie Dux, ac ne quid huius à se in contemptum Imperatorie Maiestatis quisquam fieri suspicetur, pretextum comminiscitur minimè probabilem, cur refugia eis prebeat, Nimirum ut plura conaturos reprimat atq; coerceat. Postulatur interea & ab Electore Saxonie, ne Grumbachiane cause deesse velit: qui cum se parricidijs et seditiosis latrocinijs nunquam patrocinaturum ostenderet, occasionem illis primam prebuit, odia iamolim concepta, sed pressa ac dissimulata haecenus, effundendi. Nec petatum id fuit, quod tale aliquid ab eo expectaretur, sed quòd pretextus insidijs quæreretur. Sapiens Imperator quò hæc spectent, minimè ignoras, persistat in sententia, & indicto conuentu mandat principibus Imperij Anno quarto & sexagesimo, ut VVormatie per legatos consultant, cum de alijs Imperij negotijs, tum verò & de pace publica maiore cura firmanda ac munienda.

enda. In eo conuentu decretum fit, de alendo in Germania presidio equitum mille quingentorum. Horum mille Duci Saxonie Electori Augusto, quingenti Duci Iuliacensi attribuuntur, ea lege atq; conditione, ut sint ceu custodes pacis publicae in utraque Germania, & si quid comoneatur à Grumbachiana conspirationis socys, mox inter initia exorienti incendio ut occurrant, idq; priusquam sese diffundat, restringant. Moritur interea Ferdinandus: succedit filius Maximilianus. Huic causam commendat VVyrceburgensis, flagitans executionem publicatæ à parente sententiæ in hostes suos ac parricidas.

Ab eo tempore Grumbachiani nusquam satis tuti Gotte apud Ducem Saxonie Ioannem Fridericum sese continent. Conueniunt ibidem crebrius & quidem magno numero socij coniurationis. Conferunt consilia, acuunt odia in Electorem Saxonie multis incitationibus, tanquam is ille sit, qui solus obstat & prohibeat, ne impetret Grumbachius quæ postulat, neue quæ molitur perficiat: deniq; qui solus Nobilitati, eiusq; libertati aduersetur, & grauis sit atq; intollerabilis. Nullo enim alio speciosiore commento Nobilitas decipi & his factionibus implicari poterat. Nec talia occultè sparguntur, sed palam vagantur per ora hominum. Inuitantur ad societatem plures alij: conciliantur Principi Ioanni Friderico quicumq; rei bellicæ periti, & à clientelis equitum ac peditum instructi habebantur: Conducitur horum opera magnis stipendijs: confluunt inter hos et alij latrocinijs assueti ac dediti: admittuntur, imò cupidè excipiuntur, quib; propter æs alienum, perpetrata latrocinia, et similia scelera, locus aut receptus sub Electore Sax. non conce-

conceditur : infestantur inde & terra Electoris Saxonie & via publica latrocinijs, ab ijs, quos dulcedo predae VVyrceburgensis inescarat, et ea quidem maxime, quae terras Electoris Saxonie attingunt. Ostenditur multis in rebus animus erga hunc planè hostilis : molitiones tamen occultantur. Elector Saxonie contra dissimulatis initio iniurijs, ignarus etiam insidiarum, quibus vitam suam & iugulum peti deinceps cognouit, hortatur, orat, obtestatur patruelem, Ducem factionis seditiose cum satellitijs uniuerso à se ut dimittat, & sibi ipsi suisq; hac in re ut consulat : commemorat pericula, quae proposita sint : reuocat in memoriam hereditaria Ducum Saxonie pacta, quibus disertè cautum sit, hostes publicos aut priuatos, & ab Imperio proscriptos ne pars alterutra hospitio excipiat, aut defendat. Idem faciunt & alij principes, atq; in primis sollicitè & accuratè Fridericus Palatinus Elector ad Rhenum, & Philippus Landgranius Hassiae, socer uterq; Palatinus et de euentu uaticinatur, ni pareat, presagiens id quod accidit. Et Electorem Saxonie Augustum cum Duce Ioanne Guilhelmo hac etiam de causa Lipsiae conuenit, ut si offensum à genero reperiatur, placet. Venerat autem in Thuringiam Palatinus, ut compositis dissidijs, quae inter fratres Grumbachius alterius odio accenderat, & multos annos aluerat, sublataq; diffidentia, quae nata ex minis Ioannis Friderici, & clam structis insidijs, fraternam beneuolentiam valde languescerant, confirmata deniq; partitione hereditatis, quam diu Grumbachiana factio presso altero impediuerat, & nuper vix agrè Ioannes Guilhelmus obtinuerat, fratres generos inter sese reconciliaret.

Hæc dum hoc modo geruntur, appetit tempus primorum Comitiorum Maximiliani Imperatoris. In his re in omnem partem accuratè pensitata, cunctis suffragijs renouatur sententia proscriptionis, extensaq; in Receptatores & auxiliares, ad pœnam parem condemnatos, sollemniter publicatur, proclamante eam Heroldo Imperij ex præscripto, post datum tubis signum & tympanis. Duci Electori verò Saxonie Augusto demandatur ab Imperatore ac cæteris Ordinibus decreta in proscriptos & Receptatores, ni pareant, executio, & imperantur auxilia quatuor Germaniæ prouincijs, Turingiæ vicinioribus, Virig, Saxonie, superiori & inferiori, Franciæ Orientali & VVestualia. Fit & decretum, ut missa legatione iubeatur Ioannes Fridericus tradere proscriptos in manus Imperatoris, aut vincetos, ubi ille velit, sistere. Id nisi faciat, in pari eum tanquam Receptatorem cum ipsis culpa & condemnatione indubitato futurum. Idque denunciari ei palam ac disertè proscriptionis formula, quæ ex decreto Imperij antea promulgata fuit, contra proscriptos, & eorum Receptatores.

Priusquam ex Comitij domum redit Dux Elector Saxonie, comprehenditur nõ procul à Dresda ob furtum quidam natus prope Fribergam Misniæ Ioannes Bæm. Hic Dresdam adductus ex sese sponte, non interrogatus, enunciat, conductum se esse à Grumbachio, ut Electorem incautius ac ferè sine satellitio vagantem in syluis, aut feras insectantem, globo traiciat, & ad eam cadern se sclopeto instructum esse. Idem post tormentis examinatus repetit. Capitur & alius grassator insignis, Erphordiensis hostis, Philippus Plasz, qui inter alia confitetur,

setur, sibi quoq; à Grumbachio, si insidias, quæ paren-
 tur Electori, adiuuare velit, præmia proposita esse. Sed
 assentiri se noluisse. Nec dissimilia his testimonia alia
 deferuntur ad Electorem ab inclitis & Nobilibus viris,
 Guntero Comite Schuuartzeburgico et Christophoro Ze-
 bicio, ex ore Grumbachij excepta. De his Elector Saxo-
 niæ edocet patruelem Ioannem Fridericum, amanter
 eum commonefaciens, & propinquæ necessitudinis &
 pactorum, conuentorumq; iureiurando non semel fir-
 matorum, quibus expressè cauetur, ne refugia aut re-
 ceptus ullus præbeat, aut ferat auxilia alterius hosti-
 bus, inimicis, obtrektoribus, publicis grassatoribus,
 transfugis: Se hortari eum, ne retineat secum, quos ex
 indicijs caterorum hominum didicerit, & suæ vitæ, &
 suorum subditorum, aliorumq; qui commerciorum cau-
 sâ regiones suas adire ac frequentare consueuissent, for-
 tunis & facultatibus insidiari. Ioannes Fridericus è
 diuerso, & Legatis ab Imperio missis coram ac scripto,
 & Electori Saxonie literis insolentius in eam senten-
 tiam respondet, vt de autoritate Imperatoris & Sena-
 tus consulto publico detrahendo iteratam proscriptionem
 non obscure damnet, tanquam in sui odium & op-
 pressionem paucorum suorum inimicorum artibus ex-
 tortam, & Grumbachium atq; complices audacter ex-
 cusando collaudandoq; & ab omni culpa vindicando,
 suosq; fideles consiliarios vocando, Imperatorem incon-
 stantie arguat, tanquam contraria ijs decernentem,
 quibus sibi perse & alios antea potestatem fecerit
 Grumbachianos retinendi: Electorem vero Saxonie
 non obscure amplius aut ambiguè, sed ex proposito, di-
 sertè & acerbè notet, & falso atq; iniquè traducat. In-
 texuntur

texuntur scripto Grumbachianæ Epistolæ, obiectum de conductis & emissis Sicarijs crimen diluentes, excusatione prorsus inter se discrepante. Quod enim initio insciciatur impudenter, & deriuat à se in alios, id ad extremum ita confitetur, priora prodens: ut nisi Elector desinat oppugnare ipsum, non defuturos minite-tur, qui eum quoquo modo tollant.

Et si autem Ioannes Fridericus simulatè tandem præ se fert, se proscriptos dimissurum, perseuerat tamen in proposito, ac pertinaciter illis retentis, nihil non conari pergit & moliri, confirmatus magis de ijs quas Grumbachius ostenderat spebus, belli Turcici apparatus, & secutis deinceps cladibus ex Sigetti & Iulie expugnatione, Quo nuncio nihil illis latius, nihil optabilius accidit. Eam tam obstinatam pertinaciam Ducis Ioannis Friderici, & Grumbachianorum molitiones tam perniciosas, cum propinqui Principes in bellum certum erupturas, & Principi exitium allaturas esse cermerent, redeunt ad priora consilia, instant & urgent apud Ioannem Fridericum monendo & obtestando, ut sententiæ Imperij pareat, nec sua sibi pernicacia temerè periculum creet & attrahat, quod sit multò maius sua opinione futurum. Non mouetur his Ioannes Fridericus, sed bellum manifestius moliri, comparare ad urbem muniendam necessaria, sollicitare ad cõiurationis societatem Principes alios, & auxilia querere incipit, missosq; legato Schuz infurtu, quod in Francis oppidum est Imperij liberum, Octobri Mense, Nobilitatem Francicã, que conuenerat deliberatura de suppetijs ferendis Imperatori aduersus Turcas: Hanc ergo instigat,

ut se duce Grumbachiana causa atq; coniurationis de-
 fensionem suscipiant, & communis belli socij sint. Ea res
 & Imperatorem superbo atq; contumelioso responso pri-
 us exacerbatum grauius irritauit, & propinquis Prin-
 cipibus metum ac sollicitudinem auxit. Nulli ergo ope-
 re, nullis sumptibus parcunt Elector Palatinus ad Rhe-
 num, & Landgrauus Hassie, cumq; his Guilelmus Iu-
 liacensis auunculus. Iterum per legatos Duci Iohanni
 Friderico inculcant, & obedientiam Imperatori debi-
 tam, & pericula in ipsum redundatura si non obtempe-
 ret. Offerunt se arbitros earum controuersiarum, que
 Electori Saxonie & Iohanni Friderico intercesserant.
 Elector Saxonie respondet, nihil sibi pace gratius esse,
 nihil se quicquam armis ciuilibus peius abominari ac
 detestari, idq; se non obscure ostendisse ac docuisse ha-
 bitemus, demonstrat exemplis innumeris patientie penè
 nimie. Idcirco, ne nunc quidem sese suo loco paci publi-
 cæ & concordie inter se & agnatum patruelem defutu-
 rum. Posse se arbitros illos ac disceptatores ferre priua-
 tarum controuersiarum & iniuriarum, quibus sit affe-
 ctus multiplicibus à Iohanne Friderico, salua tamen sua
 dignitate. Causam verò proscriptionis non suam esse
 priuatam, sed Imperij publicam. Alter & tractatio-
 nes & conditiones omnes insolenter recusat. Impera-
 tor autem & quò tendant, & quorsum euasura sint hæc
 Iohannis Friderici ac proscriptorum machinationes, ni
 maturè reprimantur, prospiciens, nec cunctandum ra-
 tus, manifestè iam inclinatis animis multorum ex or-
 dine Equestri ad seditionem, & res nouas ac motus no-
 uos penè palàm spirantibus, Electorem Saxonie man-
 dati dudum ab Imperio accepti admonere, & im-
 pellere

pellere atq; urgere non desinit, ut obsidionem Gotta acceleret, festinatione & occultatione tanta, quanta omnino fieri possit. Ostendit quantum in mora periculi sit futurum, si coactis, qua concitare atq; excire non desinant auxilijs, armati suas experiri molitiones incipiant. Destinatur Electori Saxonie legatos seu Commissarios, Comitem Ottonem Ebersteinium, Fabianum Schoneichium, & Christophorum Carolouitium, equites auratos, quorum consilio & auctoritate Elector uteretur. Hoc publici magis quam privati periculi respectu Elector Saxonie permotus, quanquam abhorreret ab hoc bello propter patriam, propter cognati sanguinis iura, propter familie nomen, et alias causas. Quod tamen detrectare auctoritatem Imperij non liceret, serio in deliberationem de concludendis intra Urbem & obsidendis cum Receptatore suo proscriptis incumbit. Ac rem omnem celeri arcanog; consilio ad eum modum instituit: media & aspera hyeme, ut ante Urbem proscripti prius armatas acies conspexerint, & bellicorum tormentorum exaudierint fragores, quam hostiles apparatus somniarint, securi nimis Imperatoris Ungarico bello distenti occupationibus, & contemptu non Electoris tantum Saxonie, sed & uniuersi Imperij Romani. Hac celeritate obsessis facultas tuto elabendi, colligendiq; auxilia idonea ac sufficientia, & alios concitandi, adempta fuit. Primae in conspectum Urbis equitum turmae peditumq; cohortes educuntur pridie Natalis Domini. Premittitur ab Imperatore quidem per Caduceatorem denunciatio, qua subditi absoluti a iuramento Ioanni Friderico prestito, iubentur illo deserto agnoscere & sequi Ioannem Guilelmum. Ab Electore vero

*Saxoniae, tanquam designato belli Duce, cautio deman-
 dati officij rationem, & parendi necessitatem in iusta
 ac legitima causa exponens. Sed quòd adhuc pauciores
 numero essent equites & milites, quam quot interclu-
 dendis itineribus undiq, commeatuiq, interuertendo,
 & auxiliarijs copijs arcendis satis essent: factum est,
 ut obsessi ex vicinis oppidis delectorum civium multi-
 tudinem mediocrem, sed magna ex parte imbellem, in-
 tra urbem compulerint: ex direptis pagis verò non exi-
 guam rerum fruendarum copiam in arcem importa-
 rint. Crescente paulatim ad Urbem exercitu, ex con-
 cursu militum & accessionibus sociorum auxiliorum,
 cum bellum minimè ex sententia Ducis absentis admi-
 nistraretur, nec quicquam tantis dignum copijs gereret-
 tur, pleriq, in rapinas magis ac prædam quam obsidio-
 nem intentis, ipse eo proficiscitur Elector Saxoniae, deci-
 ma quarta ab obsidione die. Et quod belli leges postu-
 lant, cum patruele Duce Ioanne Guilelmo, dispositis in
 ordinem, aciei forma, ac circumductis propinquo inter-
 uallo copijs uniuersis, deditionem fieri flagitat, qua de-
 negata, non multorum dierum spacio, mira arte ac fe-
 stinatione, distributis operis, nocte dieq, instans & vr-
 gens, omnem circumcirca Urbem & arcem fossis, agge-
 ribus, & castellis circumdat, fossis atq, aggeribus tam
 propè ad Urbem perductis, militeq, completis, ut oc-
 casio esset & facultas militi viriq, obsidenti & obsesso
 inter se colloquendi. Nec impediri hæc opera ullis quan-
 tumuis insolitis displosorum assidue magno numero im-
 manium tormentorum fragoribus, emissorumq, globo-
 rum ceu procellis poterant. Dum hæc opera ad Urbem
 parantur, à nocturnis excubijs deijciuntur internuncij
 ex arce*

ex arce missi cum literis & auro signato ad Ernestum Mandeslanium, Aureorum erant quater mille pondere Rhenanis leniores, auro pares, notati insignibus Electoralibus decussatim secantium sese binorum gladiatorum, & inscriptione vendicante dignitatem Electoralem Ioanni Friderico à natalibus. Literæ characteribus exaratae erant inusitatis. Hi agniti & arcanas obfessorum machinationes, & magistrorum equitum, militumq; tribunos, socios atque complices coniurationis omnes patefaciant, quorum multi sui purgandi causa ad Electorem Saxonie & legatos Imperatoris literas scribunt. Nonnulli in castra deinceps veniunt, aliqui malè sibi conscij fuga salutem querunt. Paulo post diuersis, dignisq; fide indicibus planè cognoscitur, Receptatori & proscripitis constitutū fuisse sub initium veris equitum cogere milia octo, peditum legiones quatuor, duabus diuersis in partibus Germania, in VVestualia ad Rhenum vsq; & in Marchia ac finitima huic Pomerania.

VVestualicis id negocij datum esse, ut per Episcoporum ditiones ad Rhenum, impetu in Franconiam facto in hac quæ Antistitum sint, ac deinceps in Thuringia quæ Electoris Saxonie sint, ut subigerent ac depopularentur, Vrbes Mulhusium, Northusium & Erphordiam grandi pecunia ut mulctarent: Erphordientes omnibus extra urbem fundis, prædijs, pagis & oppidis ut exuerent: Marchicis vero & Pomeranicis, ut oppresso Electore Saxonie, occupataq; ac direpta passim ditio, munitiores vrbes, seu vi seu deditione caperent. His perfectis crearetur Princeps Ioannes Fridericus ad VVitebergam Elector Saxonie, & ubi coisissent exercitus ambo, idem salutaretur exemplo Romano veteri

teri ab vniuerso milite Romanus Imperator : Redigerentur in ordinem Principes ceteri : tollerentur sese submittere recusantes : Equestris ordo subtractus Imperio Principum, adsereretur in libertatem, & soli subijceretur Imperatori : Noua institueretur forma Imperij. Comprobarunt hæc deinceps archiua à deditioe in arce reperta, & indicijs atq; confessionibus Principis Ioannis Friderici, Grumbachij, & ceterorum patefacta consilia. In literis verò interceptis hæc verba inerant : Imperatorem Maximilianum publicatione renouate proscriptionis violasse fidem ac religionem iurisdictioni, atq; hoc periurio semetipsum exutum Maiestate Imperatoria de fastigio Imperij deiecisse.

Fuit omnino coniuratio hæc in eum modum instructa, vt longè perniciosior Imperio Romano quàm Catilinaria olim Vrbi Roma fuerit futura si erupisset. Ac planè dubium non est, non industria humana patefactam, nec vlla humana potentia repressam, sed diuinitus elisam esse. Prestat autem sopiri seditiosas atq; cruentas molitiones quàm euulgari, Presertim cum arcanorum consiliorum conscij fuerint non nisi antesignani, qui ad silentium & occultationem peculiari sese iuramento obstrinxerant. In hanc conspirationem ita consensit Dux Ioannes Fridericus, vt de suo stipendia Ducibus decreuerit, & victoribus, si rem perficerent, premia proposuerit, ex preda parta & occupatis terris, liberalissima. Constitutum fuit inter eos biennio antè de innouanda insignium Electoralium forma, deq; typis peculiaribus monete imprimendis, cum arrogantis, minimeq; decentis tituli, vbi ad arma deuentum esset, inscriptione. Comparata iam et instructa fuerunt prela
ad

ad excudenda publicæ fidei diplomata, quibus caueretur salutis eorum, quos seruatos cuperent. De colligendis belli neruis rationes inite: petita mutuò à quibusdam Germaniæ principibus ingens pecunia vis: fœdus cum rege Sueciæ non solum expetitum & tentatum est, sed & missis hinc inde legatis, in initum contractumq; fuisset, nisi interceptus quidam in mari consilia omnia aperuisset. Quas minas, que opprobria in cognatos Principes, & machinationes quam hostiles aduersus eosdem, mandata illa continuerint, id instructionum, ut vocant, formula postea reperta testari feruntur. Nulla ibi Imperatoris, nulla cognati sanguinis, iuratorumq; pactorum ratio habita est. Est inter alios libellos repertus etiam, qui continet belli denunciationem directam ad imperij Ordines, multo antè compositam, & manu propria Ducis Ioannis Friderici plerisq; in locis correctam & auctam. Ita ut nihil illis ad classicum canendum euertendamq; patriam defuerit, quam loculi auro referti, & pretextus aliquis speciosus. Eum sese accepturos, arbitrati sunt, si Elector Saxonie, quem varijs calumnijs apud Nobilitatem sibi addictam deformatant ac pregrauarant, decreto Imperij aut Cesaris iussu, executionis faciende causa, arma sumeret. Missæ sunt & ad Regem Gallie literæ, grauissimas aduersus Imperatorem & status Imperij, ob publicatum proscriptionis decretum, querelas continentes, & petita à Rege auxilia. Sed hoc maximè triste & deplorandum est, quod ad artes minimè conuenientes homini Christiano confugere veriti non sint. Per puerum enim rustici filium vel magicis preceptis imbutum, vel ab incantatoribus fascinatam, vel à Grumbachio ad eas imposturas assuefactum: per hunc ergo Princeps in conclaue suam, & arcanissimam consuetudinem receptum, responsa ex angelis sciscitari, & de futuris quid euenturum esset, explorare est solitus, nunc

de successibus victorijsq; ipsius Ducis: nunc de Caesaris & Electoris Saxonie interitu: nec non de thesauris effodiendis, alijsq; id genus similibus euentibus. His cum à diuini verbi precomibus vehementius contradiceretur, gratia illis supplicia, ni tacerent, indicta sunt. Et suscepit magi patrocini-um ipse Princeps tanto studio, tantoq; feruore, vt Theologos hanc consulendi Diabolum consuetudinem acriter reprehendentes, mordacibus & contumeliosis scriptis, que extant, repelleret, nec vlla pia, rectaq; & salutaria monita admitteret. Porro misera plebecule, que ex oppido in Urbem defensionis causa contracta erat, persuasum fuit ab ipso Duce Ioanne Friderico, concione ad populum habita, bellum Religionis extirpanda causa, conspiratione Imperatoris, Electoris Saxonie, & Antistitum Germanie susceptum esse. Nam ad hanc magno silentio occultatum fuit, quid fieret & gereretur, & qua causa pretenderentur, quidue ab Imperatore atq; ijs, qui ad Urbem cum exercitu erant, postularetur. Inuita igitur militabat, ignara operum & impatiens onerum militie, etsi à milite conducitur, nonnihil animaretur, & paulatim bellicis operis assuesceret. Præterea crescebat in vrbe difficultas omnium rerum. Regni principis exhau-ustus erat. Priuatis ereptum erat quicquid reliquum fuerat pecunie numerate. Desiciebant comeatus, nulla supererat vestibus materia, extenuabatur paulatim & euanescebat spes omnis auxilij externi. Cetera onera augebantur. Diruebantur ciuium domus, vt propugnaculis extruendis aut reficiendis, si concuterentur, materia suppeteret, et fama percrebuerat, consultari de milite idoneo intra arcem recipiendo, deq; vrbe incendienda. Sed omni imbelle multitudine prius extrusa. Extra urbem autem absolutis aggeribus & castellis ad oppugnationem seriam instructa omnia oculis obuersabantur, que iam antè de salute sua anxie ple-
bi ter-

bi terrorem augebant, quod aduersus ictus bombardarum non tegerentur amplius altitudine Valli, tota interiore vrbe hostium conspectui exposita, propter ea castella, quae arte excitata aut tumulis imposita supra urbem eminebant. Hæc ubi concurrerent, et obseſi ex milite hoste inter quotidiana colloquia discerent, bellū propter proscriptos & rebellionem Receptatoris eorum ducis Ioannis Friderici motum esse, quos concordibus sententijs Imperij condemnatos, atq; ad pœnam expeditos tueri ipsi atq; defendere non desinerent, contra interdicta seuerissima legitimi magistratus cum discrimine vite, fortunarum, existimationis suæ, imò cum iactura vite & salutis æternæ, Consilium capiunt, quo se & principem suum ex bello tam difficili ac periculoso absq; insigni rerum suarum detrimento explicant. Coniungunt ergo se præcipui ex ordine equestri, aulicis, senatu, militari- bus copijs & plebe, ac rem ad principem literis supplicibus deferunt (ad colloquium enim non admittebantur, arcentibus eos Grumbachianis) Orant ne se ipsum & subditos proscriptorum causa perdat, sed communi cum ipsis deliberatione, se quomodo seruet ac liberet, constituat. Cum non tantum non obtinerent quicquam, sed acciperentur minaciter, nec minas has irritas fore animaduertent, si in proposito persisterent: communi fama nonnullis ex ijs, qui præcipui erant iam supplicio capitis destinatis, id agunt, ut de iisdem resciscat miles præſidiarius, cui intra arcis claustra velut carceribus concluso excubiarum ac defensionis causa, alioqui egredi inde & consilia cum oppidano præſidio communicare non licebat. Auget ciuium & rusticorum in urbem coactorum indignationem casus, qui præcessit pridie Paschatos. Præcipuus enim Capitaneus ciuium, idemq; ciuis, ob fortitudinem & rei militaris vsum omnibus carus Iohannes Hoffman, non ex vrbe, sed arce (contra militem inter se

pacta, quae erant, ut arcem praesidia istuc collocata, urbem
 verò ciues defenderent) ad oppugnandum hostium castel-
 lum proximum, erumpere cogitur. Vbi pugnans fortiter, cum
 aliquot gregarijs militibus interficitur. Quod ergo seruari
 potuisset, si auxilia, uti conuenerat inter eos, submissa fuis-
 sent, incipit in vrbe de tribuni militum Brandensteinij per-
 fidia populus grauer queri, quòd non tantum honestum
 fortemq; ciuem praesenti periculo obiecisset, sed & viriliter
 dimicantem turpiter deseruisset. Exoritur ergo fremitus &
 indignatio in vrbe, cuius cum praesidiarius miles è claustris
 in aream arcis quarta die Aprilis eductus, ad Sacramen-
 tum militiae de nouo praestandum non ignarus esset, iurare
 recusat: vel quòd desperaret de defensione arcis, vel quòd
 amplius militare nollet, causam improbens, vel quòd pertu-
 sus esset latebrarum, squaloris & egestatis, quam pertule-
 rat. Stipendia enim nulla nisi unius mensis, & victum tenu-
 em ac sordidum per id tempus acceperat. Urgente praefecto
 Hieronymo Brandesteinio et nil proficiente, nec obtestationi-
 bus nec minis, accurrit princeps ipse. Sed & eo nihilo plus
 concitato militi persuadente, exauditur hic clamor in vrbe:
 fit mox concursus ad arcem: portae vi recluduntur: coniu-
 git se miles cum oppidano praesidio. Comprehenditur tribu-
 nus militum Brandesteinius: proscripti deposcuntur: qui
 cum metu sese abdidissent, inquiruntur, per arcem resera-
 tis conclauiibus: inuenti capiuntur: vincti abripiuntur in vr-
 bem atq; in curiam deducuntur, ubi diuersis in locis custodi-
 untur. Comprehensi sunt hi: caput factiose coniurationis
 & proscriptorum princeps ipse Guilhelmus Grumbachius
 cum socio Guilhelmo Steinio, Doctòr Christianus Bruck can-
 cellarius, Brandensteinus de quo dixi, & Ioannes Beterus,
 qui sub Electore Saxoniae quaestor praefecturae Montanae in
 Schellenberg, cum soluendo non esset, deserta ac prodita fide
 erga

erga dominum, ad hostem transfugerat, & consilia de opprimendo & excutiendo Electore adiuerat. Zebicius verò cum nonnullis alijs ea vespera elapsus, postridie summo mane per portam arcis emittitur, ubi deceptis excubijs fossam, qua angustissima erat, concitato equo transfiliens euadit. Is est autem Zebicius, qui suo se sclopeto Zobelum Antistitem Vuurceburgensem traiecisse profiteri fuit ausus cum Pichtio Lunenburgico. In Vrbe quid actum sit, mox vna communi Epistola significatur Electori Saxonie Augusto, Duci Ioanni Guilelmo, & legatis Imperatoris à nobilibus, aulicis, centurionibus & senatu: petiturq. de consensu Ducis Ioannis Friderici, vt dies dicatur sub fide publica tractationibus de pace, se paratos dedere proscriptos & urbem, si aquis conditionibus pacem impetrent. Adiungit suas literas Ioannes Fridericus non inscriptas principibus, sed legatis Imperatoris. Nec idem agit, sed quasi sese & suam causam se iungens, inducias concedi postulat dierum quatuordecim, quibus ad deliberationem de suis rebus & pacis conditionibus accersat principes hos: Palatinum Fridericum Electorem, Guilelmum Iuliacensem Ducem, & Philippum Landgrauium Hassie, qui paulo antè è viuis excesserat. Aberat tunc ab exercitu Elector Saxonie, profectus Cassellas, vt cohonestaret deductionem funeris Landgrauij. Legati Imperatoris interea respondent, bene pollicentur, iubent diligenter muniri captiuos vsq. ad reditum Electoris Saxonie. Eo reuerso obsessi quod petunt impetrant, Ioannes Fridericus non impetrat. Dicitur dies congressui, conuenitur, proponuntur conditiones, de quibus, qui exierant, referunt ad Principem suum & ceteros. Reuersi ydem in castra, à principe nulla, à ceteris mandata adferunt, vt simul pro principe intercedant ac laborent. Quo se suosq. negligente ac destituito, fastune an alijs de causis, quod inops esset consilij, nihil

obtinetur. Tandem biduo ultra citraque tractationibus his atque consultationibus consumpto, in hac consentitur capitula ab utrisque, consilio Duce Ioanne Friderico, ut Princeps sese, arcem & urbem cum apparatu bellico uniuerso, commeatu, cancellaria, fisco, dedat Imperatori sine ulla conditione. Ut proscripti & horum socij atque patroni, grassatores itidem publici ac pradones, & preter hos vasalli, qui non renuntiata obligatione sua contra Electorem militarunt, tradantur in manus Electoris. Ut militares homines omnes cuiuscunque ordinis urbe excedant armati sine tympanis intra quatuor horarum spacium, & vexilla conuoluta tradant: ut subditi ex omni ordine, & ciues in primis urbis Gothane, vitam, fortunas, iura, immunitates suas retineant illesas, ut portis patefactis intra urbem & arcem recipiatur presidium, clauces exhibeantur Electori, & citius dimittantur sine lytris. Ciues Gothani perdecem octo ex toto numero fiant supplices Imperatori, vel ipsius loco Electori Saxonie. Vtrique, ciues & milites iurent, se nullis unquam bellis contra Imperium, Imperatorem & Electorem Saxonie motis, interfuturos: ut duci Ioanni Guilelmo nouo sese homagio obstringant, excluso ab omni iure successionis fratre, & natis ex illo filiis: his conditionibus, ut si contingat absque heredem masculino Ioannem Guilelmum decedere, succedat Elector Saxonie, atque huius filij: si & hi, deuoluatur successio in Landgrauios Hassie. Literis de his capitibus confectis & obsignatis ultra citraque, Elector Saxonie Augustus, comitantibus ducibus Ioanne Guilelmo Saxonie, & Adolpho Holsato, ipse inter utrumque medius urbem primum, deinde arcem ingreditur, precedente maxima equitatus parte, & ante ipsum proximè magno numero Comitum. Factum id est die decimatertia Aprilis, hora circiter sexta vespertina. Incidit illa dies in Dominicam Misericordias Domini, hoc ex Ecclesiastico calendanda.

lendario nomine notam, *Qua* ante annos viginti à Carolo V. Imperatore pater Ioannes Fridericus senior acie victus & captus est, penè eadem hora, Discrepantibus tamen diebus mensis politici, cum ante viginti annos eadem Dominica in vicesimam quartam Aprilis incidere: sed decima tertia Aprilis qua Antistiti Vuurceburgensi Zobelo fraude Grumbachij perempto, vitam: Eadem admirando iustitia ac vindicta diuina testimonio ipsi Grumbachio tunc primum redacto in hostium potestatem, annis octo post spem vite eripuit. Principi Ioanni Friderico custodie ponuntur: postridie tradit ipse se in manus & potestatem Imperatoris, deditioe legatis facta, Ottoni comiti in Eberstein: Fabiano Schoneichio, & Christophoro Carolouitio ex ordine equestri, viris nobilibus & equitibus auratis, petens ne abducatur in Austriam, sed relinquatur apud Electorem Saxonie. Tertio à deditioe die abducitur captiuus: proscripti & captiui tormentis subiiciuntur decima sexta Aprilis die, digressa inde coniuge Ioannis Friderici permissa principum cum suppellectile copiosa, fiunt iudicia de captiuis: pronunciatum de capitibus eorum ex singulorum confessione & archiuis repertis: die decima octaua supplicium de iisdem sumitur: pariter Grumbachio supplicio afficitur cancellarius, dissectione corporis in partes quatuor, ob læsæ Maiestatis crimen commissum, in eo quod obiecit et intentauit Imperatori falso per iurium: elisit atq. proiecit contumeliose sententiam proscriptionis: comprobauit & excusauit ausus factionis Grumbachiane, adiuuit consultationes de perturbanda seditionis motibus Germania, abrogando Casari Imperio, principibus nobilitati exequandis: acerbe & ignominiose exagitauit voce & scriptis Imperatorem, Duces Saxonie, Electorem & Ioannem Guilelmum dominos suos: reticuit et adiuuit insidias ac molitiones, quæ Electori & Ioanni Guilelmo structæ fuerunt, contra fidelitatis iuramentum vtrig; prestitum

*prestiterunt. Grumbachij & Steinij crimina commemorata sunt: sed quod Steinium Grumbachius excusaret, tanquam à se se-
 ductum, mitius ille punitur, capite. n. truncatur, postea trun-
 catus quadrisariam scinditur. Beierus suspēditur Capite trun-
 catur & Brandsteinius arcis prefectus, qui non tantū sciens
 volensq; proscriptis sese contra Cæsarea Maiestatis interdi-
 cta socium adiunxerat: sed & in diripienda vrbe VVurce-
 burgensi opem illis grauius prestiterat, ciuesq; in vrbe Go-
 tha ita afflixerat, vt gladijs illum suis interfecturi fue-
 rint, nisi iustum de eo supplicium magistratus sumisset.
 Plectitur & capite David Bomgartnerus liber Baro Suenie,
 Augusta oriundus. Qui propter as alienum patria profu-
 gus, Grumbachiane se factioni adiunxit, & ad seditiosa
 consilia, que de nobilitate in libertatem vindicanda, vniq;
 Imperatori afferenda, principibus excusis, Grumbachius
 cuderat ac descripserat, ministrum se prebuit. Cuius institu-
 ti formula nomine Bomgartneri circumfertur. Euadere hic
 potuisset, si lacero squalidoq; habitu inter gregarios milites
 cum egredierentur, latere, quam in ferociente & superbo
 equo plumatus conspici maluisset. His indicijs enim sciscitan-
 te Electore Saxonie agnitus regredi, & machinula equestri
 bene pulsatus deijci ex equo ac vinciri iubetur. Laqueo pu-
 nitur & puer magus. His peractis diuiduntur machinae bel-
 lice centum sexaginta. Nouem insigniores Elector Saxonie
 sibi vendicat: reliquas cum Duce Ioanne Guilelmo ex equo
 partitur: octo grandiores machinae Cæsari dono mittuntur.
 Exercitus omnis dimittitur, munitio diruitur ac solo
 equatur: Dux Ioannes Fridericus captiuus
 Viennam ducitur.*

FINIS.